

פרשת בהעלותך

כִּי אַתָּה תֹאמַר נְרִי ה' אֱלֹהֵי יְגִיָּה חֲשָׁבִי (תהלים יח כט):

ועוד יש לפרש שרמז לאור המנורה, כי ה' יתברך - על ידי המנורה האיר לכל ישראל, יען כי נר ה' נשמת אדם, ולהאיר נשמותיהם בתורה הנקראת 'אור' ובמצות הנקראות 'נר' - צוה להדליק המנורה: 'הנרות כנגד ז' עשירות שהם ימי חיי האדם, כלם יאירו על ידי אור המנורה.

ועוד בא הרמז במנורה לעסוק בתורה בלילות, וכמאמרם ז"ל (עירובין יח, רמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ג ה"ג) **כל בית שאין נשמעין בו דברי תורה בלילות - לסוף חרב**. ולזה, להעיר על זה, היו הנרות דולקות מערב עד בוקר, כאומרו (משלי לא יח) **לא יכבה בלילה נר, שפן יאות ללומדי תורה להשים לילות כימים**. ועל ידי נרות המנורה, היה מתחדש בקרב ישראל רוח נכון לעסוק בתורה בלילות:

ואמר **בְּהֶעֱלֹתְךָ אֶת הַנֵּרֹת אֵל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוּדָה יֵאִירוּ שְׁבַעַת הַנֵּרוֹת** (ח ב). ירמזו למאמר הכתוב (ישעיה ל כ) "והיו עיניך רואות את מוריד". ואמרו רבותינו ז"ל (עירובין יג) אמר רבי: האי דמחדדנא מחבראי - דהויתיה לר' מאיר מאחוריה, שהסתכלות התלמיד פָּרַב מוסיף בו חכמה. וזהו אומר:

דוד המלך ע"ה הודיענו בזה כי מהיות הגוף מחבר משכל וחומר, והנה השכל הוא מאיר מעצמו כי הוא חלק אלוה ממעל, אבל החשוד הוא החומר, כי בו ישתתף האדם עם הבהמות והחיות, לזה אמר **כי אתה תאיר נרי**, היא הנשמה שנקראת נר, כי ה' מאיר אותה ומצחצחה. ואמר: מה שאני מבקש הוא: **שהי אלהי יגיה חשבי**, שהחלק החשוד - והוא חלק הגוף - יגיה אותו עד שיגיע החומר להיות כשכל:

ועוד יש לפרש, ונבין מה ששנה מנוכה לנסתר. והוא, כי האדם - כל ימי חייו ה' יתברך מאיר לו ללכת במח בכל אשר ילך, ואם לפעמים ימעדו קרסוליו ויקרה לו רע - ה' יתברך מאיר לו ומוציאו מאפלה לאורה כאשר ישוב אליו. באופן שאותן שהם בטובה - טובתם מאת ה', ואשר הם ברעה ונצולו ממנה - הכל מאת ה'. ולזה אמר **כי אתה תאיר נרי**, שמודה אני שטובתי מאתך. וגם אם באה לי צרה ונצולתי הימנה, אתה הוא ה' אלהי המגיה חשבי. ולזה שנה מנוכה לנסתר, כי האדם - בעת צרתו הוא בהסתר פנים מאתו יתברך, ולזה אמר: **הי אלהי שנהג בדין עמי, יגיה חשבי**:

בהעלותך את הנרות הם התלמידים, אל מול פני המנורה יהיו, ועל ידי כך יאירו זי הנרות. ורז"ל אמרו (שבת כב:) "וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר - לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל". עד כאן לשונם. וכבר כתבנו ביאור זה-המאמר בסדר תצוה עין שם:

אכן צריך להבין טעם הפסוק וסודו, ומה טעם אומרו "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". גם יש להבין אומרו "וזה מעשה המנורה מקשה זהב" וגו', שאין לו מקום בכאן כלל, שאינו מדבר כי אם בסדר הדלקתן. וכבר כתבו בזה מוריניו הרב משה אלשיך ז"ל ומהראנ"ח ז"ל. גם יש לדקדק אומרו "וזה".

הביאור: לפי פשוטו, יראה שהכתוב בעצמו נותן טוב-טעם-ודעת למצות אל מול פני המנורה. אמר, שטעם היות כן - הוא כעין מעשה המנורה. והוא, שכשם שהמנורה מקברת מעצם אחד ואין בה פירוד כלל, כן בהדלקתה יהיו כלם פונים אל מול האמצעי, כדי שתהיה הארתה פלה מקברת ומקשרת בה לעצמה, ונמצא שהם עצם אחד בין בנופה בין בהדלקתה.

וזהו שאמר וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְדָּה מְקֻשָּׁה וְזָבַע עַד יָרְכָה עַד פְּרָחָה מְקֻשָּׁה הוּא (ה) (ד), לומר שאם תשאל למה היה כן אל מול

פני המנורה? [אשיב לך:] דע לך שזה הוא עצמו מעשה המנורה שהיתה מקשה זהב - כן הדלקתה מקשה. וטעם הדבר: נראה שהמנורה רומזת אל הנשמה שאין לה פירוד כלל, שאינה פגוּף שהוא מורכב מארבעה יסודות ובשר ודם, אך הנשמה היא עצם אחד רוחני פשוט בלי שום הרכבה כלל, ולרמוז שתהיה כל מגמת פני האדם בעולם לתקן נשמתו ולהועיל לה, עד שיהיו בעיניו כל צורכי גופו לצורך נשמתו, וכאומרו (משלי יג כה) **צדיק אוכל לשובע נפשו**, יאמר שאכילתו לצורך נפשו ולא להועיל לגופו, רק עושה אכילת גופו הוא אמצעי. ולהיות שהמשכן כולו רומז אל גוף האדם, בא הרמז במנורה לנשמת האדם, וכענין אומרו (שם כ כז) נר ה' נשמת אדם וגו'. ולרמוז על דבקותה - היתה מקשה, גם נרותיה מאירים אל עבר פניה - לרמוז על אחדותה:

ואם אל סודו תדרוש, נראה שהמנורה בכללותה רומזת לאימא עילאה, וששה קנים יוצאים ממנה רמוז לוי"ק⁵⁵⁷ דועיר היונקים ממנה, בסוד "והאם רובצת על האפרוחים" (דברים כב ו), ולהעיר שאין שם פירוד כלל ח"ו. ולזה מקשה תעשה המנורה וגו' (שמות כה לא). ולהיותם כלם יונקים ממנה, לזה אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֶבֶב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֲתָן מֹשֶׁה נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל

עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממו"ה הקב"ה".

557. לאו קצוות, עיין לעיל (בביאור רבינו לפ"ג דאבות בסוף פ' מצורע) במשנת ז"לפני מי אתה

על כליו ונכסיו, לזה אמר: הנה במעט זמן נוסעים אנחנו אל המקום, כפירש"י ז"ל שלולי הטאם היו נכנסים לארץ מיד באותו מסע, ולזה לא תחוש. ואם תאמר לחוס על כליך ועל נכסיך, גם לזה לא תחוש, לכה אתנו והטבנו לך, והוא כענין אומרו (כראשית מה כ) "ועינכם אל תחם על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים לכם הוא":

ואמרו כי הי דבר טוב על ישראל, לפי פשוטו הוא יתר. אבל בא לומר שלא תאמר איך אניח הודאי ואתפוש הספק, שאניח נכסי ואחיה רועה רוח לסמוך שיתנו לי אחרים מטובה שעדין לא הגיעה לידם. לזה אמר: לא תחוש גם לזה, כי הי דבר טוב על ישראל, ו"לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם" (לקמן כג יט), "כי הוא אמר ויהי" (תהלים לג ט) והבטחתו לא תכזב חלילה.

והנה יתרו בא במענה מחדשת לומר כי: אם אין חשש משתי טענות אלו שדחית, הנה יש עוד טענה שלישית, כי מִטְבַּע [האדם] הַיִּשְׂרָאֵלִי לִשְׂנוֹא מִתְּנוּת, וכתוב (משלי טו כז) "ושנוא מתנות יחיה", לזה אמר לא אלך ואסמוך על הנאתכם רק אם אל ארצי ואל מולדתי, מדקדוק "אם" נראה שלא החליט הדבר שלא ילך כלל, רק אומר שלא ילך עמהם "כי אם" יקדים לילך אל ארצו ואל מולדתו, וְכִנְּנוּ שֵׁאִין רִצּוֹנוֹ לִקְבַל הַנְּאִה מֵהֶם כִּי יֵשׁ לוֹ מִתַּת אֱלֹהִים מִשְׁלוֹ.

ויאמר אל נא תעזוב אותנו, נראה שגם משה רבינו ע"ה הסכים על ידו, וכמו שנתבאר בפרשת יתרו (שמות יח כז) "וַיִּשְׁלַח

הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֵתוֹ אֶתֵּן לָכֶם לְכֹה אֶתְּנוּ וְהִטְבְּנוּ לָךְ כִּי ה' דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֶיךָ כִּי אִם אֶל אֲרָצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֵלֶיךָ. וַיֹּאמֶר אֵל נָא תֵּעֹזֵב אֶתְּנוּ כִּי עַל כֵּן יִדְעֶתָ חֲנֻתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהֵייתָ לָנוּ לְעֵינָיִם. וְהָיָה כִּי תֵלֶךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהִטְבְּנוּ לָךְ (י כט-לג). יש להקשות אומרו נוסעים אנחנו יתרה. גם יש לדקדק בתשובת יתרו "לא אלך כי אם אל ארצי" וגו', שאין תשובה זו ראויה אליו לפי צדקתו, ולפי הנראה ממעשיו שבא לשמע ישראל. גם יש לדקדק אומרו "לא אלך כי אם" וגו', שתיבת אם קשה להתעכל. גם אומרו "אל נא תעזוב אותנו וגו' והיית לנו לעינים", צריך להבין פְּנִיתוֹ. גם צריך להבין אדיקות משה רבינו ע"ה ביתרו כל כך - מה היא, אחרי שלא רצה הוא - למה הוצרך לכל הפיוסים האלו. גם יש להקשות מה חדש לו משה רבינו ע"ה בדבריו האחרונים יותר ממה שאמר לו בראשונים:

ונראה לפרש דרך דרש אומרו "נוסעים אנחנו" היא כאומרם - חכמי המוסר - להזהיל עינינו העולם, כי העולם עובר, והעקר הוא עולם האחרון. לזה אמר נוסעים אנחנו - פָּלְנוּ - אל המקום אשר אמר ה' אותו אתן לכם, שהוא המקום הַנֶּתָּן לָנוּ בַּמִּסְיֵרוֹת נֶפֶשׁ, כי היא הַמִּתְּנָה הַמִּתְקַיֶּמֶת בִּיְדֵינוּ בַּאֲמַת, ולכן מעתה לכה אתנו והטבנו לך ולא תחום על כספך וזהבך וארצך:

ולפי פשוטו יאמר, שחשש משה פן יהיה לטורח על יתרו מלטול הדרכים, או כי יחום

פרשה זו עשה לה סימניות⁵⁵⁹ מלמעלה ולמטה, לומר שאין זה מקומה. רבי אומר: לא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו וכו'. מאן תנא דפליג עליה דרבי? רבן שמעון בן גמליאל, דתניא רבן שמעון בן גמליאל אומר, עתידה פרשה זו שתעקר מכאן ותכתב במקומה, ולמה נכתבה כאן, להפסיק בין פורענות ראשונה לשנייה. פורענות שניה מאי היא, ויהי העם כמתאוננים. ראשונה מאי היא, ויסעו מהר ה' - שמעו מאחרי ה'. עכ"ל:

ויש להבין בדבריהם ז"ל, א) לסברת רבי שספר חשוב הוא, מה נשתנו שני פסוקים אלו להיותם ספר בפני עצמו מכל התורה כלה. ב) לסברת רבן שמעון בן גמליאל שבאה להפסיק, הרי מצינו שתי פורעניות נכתבו בהדי הדדי: מתאוננים והאספסוף. וכבר הוקשה זה לכל המפרשים ותירצו דרכים שונים.

וראיתי להרב בתוספות יום טוב שכתב, דמתאוננים והאספסוף חדא הם, שעל הבשר היו מתאוננים. וסייע דבריו מלשון המדרש יעין שם בפרק עשרה מאמרות (אבות ה). ודבריו ז"ל לא יכולתי להולמם, דאם כן למה לקו ישראל שתי מלקיות: בתבערה ובקברות-התאוה. ואיך יצ"ר שעל מה שלקו - חזרו להתרעם. ואם מתחלה התאוה תאוה,

משה את חותנו וילך לו אל ארצו", רק מזרזו משה רבינו ע"ה, שבלכתו - לא תיטב בעיניו ארצו וישוב שם, וזהו אל נא תעזוב לגמרי, אף אם תלך עתה לאסוף קנייך ולהביא בניך:

ואשר אמרת כי אין רצונך לקבל ממנו טובה כי אתה שונא מתנות - אין לך לחוש גם לזה, בשגם גם אנחנו קבלנו טובה ממך, על דרך אומרם בגמרא (הולין מד) "כי קרו ליה - אזיל, אמר אתייקורי הוא דמתייקרי ביי"558. וזהו אומרו אל נא תעזוב אותנו, ודע לך כי על אשר ידעת חנותינו במדבר - והיית לנו לעינים, כי מאז רואים ישראל שמקצות הארץ באים לשמע ישראל ולשמע התורה - ידעו כי מה טוב חלקם ומה נעים גורלם ותחוקנה ידיהם בתורה. וזהו והיית לנו לעינים, שעל ידך תפקחנה עיניהם, ולזה והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והמבנו לך, ולא יקרא לך מתנה, כי הוא חלק מה שהמיכות להם:

ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ונפצו איביך ונסו משנאיך מפניך ובגנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל (י. לה). גרסינן בגמרא בשבת פרק כל כתבי (טו:) תנו רבנן: זידי בנסוע הארון,

559. זורא כי משדרי ליה - לא שקיל, כי הוו מוזמני ליה - אזיל, אמר אתייקורי הוא דמתייקרו בי.

559. נוניץ הפוכין.

558. ז"ל הש"ס (שם מד סוף עמוד א וריש עמוד ב): ר' אלעזר כי הוו משדרי ליה מבי נשיאה מידי - לא שקיל, וכי הוו מוזמני ליה - לא אזיל, אמר: לא קא בעי מר דאידי דכתוב ושונא מתנות יהיה. רבי

למדת הדין לקטרג על ישראל, כשיהיו קורין בתורה בכל שנה, יזכר ח"ו עון אבותיהם עליהם ויענשו, ולזה הפסיק. וזה רמזו באומרם "שתי פורעניות", רצו לומר שתי עברות, שצריך להפרע מהם על כל אחת:

וְלִישָׁב הַדְּקֹדֵק הַרְאֵשׁוֹ, נראה דלא קפיד אלא אעברות שתחלת עשייתם על ידי ישראל, אבל בשר תאוה - תחלתו על ידי ערב רב, כמו שנאמר **והאספסוף אשר בקרב התאוו תאוה**, ולזה לא הוצרך להפסיק רק בעון זימנו מהר ה', שמעו מאחרי ה' וקצו בתורה כפירוש התוס', ועון המתאוננים שגם הוא דומה לו:

ועוד יש לפרש שְׁעוֹן תַּאֲוֹת הַבֶּשֶׂר אינו כל כך [גדול], כיון שעל ידי תַּאֲוֹת חומרם דָּבְרוּ - קצת זכות יש, לא כן בשתי העברות הראשונות. ועל זה אמר רבן שמעון בן גמליאל **עתידיה פרשה זו שתעקר ממקומה ותכתב במקום אחר** (אבות דרבי נתן פרק לד), דהיינו לימות המשיח שיבוא במהרה בימינו אמן, שלא ישאר קטרוג על ישראל כלל, אז אין לחוש מסמיכות שתי הפרשיות, ותעקר ותכתב במקום הראוי לה. ונראה שזה אינו נקרא 'שנוי תורה ח"ו', כי [מה שלא יתכן להיות] - הוא 'שנוי שום מצוה, מה שאין כן בזה:

אכן לסברת רבי - לא מן השם הוא זה, אלא שהוא ספר בפני עצמו. ומעם הדבר נראה כי בשני הפסוקים האלו נרמזו ביאת משיחנו שיגלה במהרה בימינו, ועל זה התפלל משה רבינו ע"ה בראותו אורך

למה לא נתן להם כמו שנתן באחרונה, רק מיד בערה כס האש וכו'. גם כנראה שנשמט מהרב מקרא מלא (דברים ט כב) "וכתבערה ובמסה ובקברות התאווה מקציפים הייתם את ה'", הרי שמנאם לשנים, וכל שכן שהפסיק ביניהם ב'מסה' - מורה ששני הטאים הם. והמדרש דנקט ויהי העם כמתאוננים' לגבי הבשר, נקט תחלת הפרשה לבד, וכוננתו על פסוק 'והאספסוף', אבל הטא 'המתאוננים' היה כפירש"י (יא א), שאמרו "אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה" וכו'.

ומזה נראה לי לפרש מלת **מתאוננים** לא כפירוש רש"י מלשון עלילה אלא מלשון **אנינות**, כמו "לא אכלתי באוני ממנו" (דברים כו יד). ואין לתמוה על התי"ו, שכן דרך הלשון להוסיף, כמו 'מתחרטים' ששורש חרטתה אין בו תי"ו, וכאשר אומר על הרבים - מוסיף תי"ו, אף זה פירוש 'מתאוננים' כמי שכופר בטובתו של מקום: ה' יתברך מיטיב להם והם עושים פנים זועפות ומדברים דברי קנטור. ולזה אמר ויהי העם כמתאוננים רע באוני הי ויחר אפני, וכן דעת כל המפרשים. גם הרמב"ם ורבינו עובדיה פירשו במשנת עשרה נסיונות (אבות ה ה), דמתאוננים והאספסוף תרי נינהו.

ועוד יש לדקדק: כי נסמכו שתי פורעניות, מאי הוי? ועוד, אומרם "פורענות ראשונה - ויסורו מאחרי ה'", הרי שם לא נזכר שום פורענות, ולמה קרי לה פורענות. ושני דקדוקים אלו נראה דהא בהא מתרצי, דאין הקפידה בפורענות, רק בעברות, שאם היו נסמכים שתי עברות בהדי הדדי, נותן מקום

ומציאותך, ינוסו מסברותיהם הזרות ויציקו
שפתותיהם זו עם זו מפניך:

וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יְבֹשָׁה אֵין כָּל בְּלָתִי
אֶל הַמֶּן עֵינֵינוּ (יא ז). לפי פשט דברי רז"ל
שהמֶן היה משתנה לכמה מינים ומטעמים,
יאמר "בלתי אל המֶן עֵינֵינוּ" שהגם שכל מה
שאנו רוצים למעוֹם - טועמים במוֹ, סוף סוף
בלתי אל המֶן עֵינֵינוּ, שעֵינֵינוּ אין רואות
אלא המֶן. וידוע משל הסומא שאינו שבע
[במאכלו, אחר שאינו רואהו]. אכן במקום
אחר (סוף פרשת בשלח) כתבתי שנראה שאין
הדברים כפשוטן, שלא יעשה ה' הַגֶּם חָנָם.
אכן כְּנָתָם ז"ל שלפי השיבות המֶן וערכותו
וטוב טעמוֹ, מי שיתאזה כל דבר ואוכל המֶן
- לא יתאָה לשום דבר בעולם, והרי האוכלו
כאוכל מכל מינים שבעולם. ואף לפי זה,
יתפרש בלתי אל המֶן עֵינֵינוּ, שאף שהמֶן
עולה על כל מאכלים ובאכילתו ישבע האדם
מכל מעדני עולם - סוף סוף אל המֶן עֵינֵינוּ
כאמור:

וְהַמֶּן בְּזָדַע גָּד הוּא וְעֵינוּ כְּעֵין הַבֶּד
לח. שָׁטוּ הָעַם וְלָקְטוּ וְטָחְנוּ בְּרַחֲסֵים או
דָּכוּ בְּמַדְכָּה וּבְשָׁלוּ בְּפָרוֹר וְעָשׂוּ אֶתֹ
עֲגוֹת וְהִיָּה טַעְמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשָּׂמֶן.
וּבְרָדָת הַטָּל עַל הַמַּחְנֶה לִלְיָה יֵרַד הַמֶּן
עָלָיו (יא ז-ט). פירש"י ז"ל: "זה מדברי הכתוב,
כאומר ראו באי עולם על מה מתלוננים"
וכו'. ולפירושו, יאמר סיום הכתובים והמֶן

הגלות, אמר קומה ה' ויפוצו אויביך, וינוסו
משנאיך מפניך. והכפל [צריך ביאור,
דאויביך היינו משנאיך, וינוסו היינו יפוצו],
גם אומרו 'מפניך' - יתרה. אבל רמז לשני מיני
אויבים: שלמטה ושלמעלה - הם הקליפות
החוחים הסובכים השושנה העליונה כנדוע.
לזה אמר קומה ה' ויפוצו אויביך שלמטה,
וינוסו משנאיך שלמעלה מפניך, וזהו מפניך.
ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל
כפירוש רש"י, מלשון 'בשובה ונחת תושעון'
(ישעיה ל טו). וזהו לעתיד לבוא - שאז תהיה
גאלת עולם, ולא תוסיף עוד שכינתו יתברך
ללכת מתוך ישראל. ואחר שזאת התפלה
של משה רבינו ע"ה על משיחנו שיבוא
במהרה בימינו - עשאה ספר בפני עצמו,
שהיא משנה מכל ספר התורה:

ובפשט הכתוב נראה לפרש הכפל,
קומה ה' ויפוצו אויביך מפניך וינוסו משנאיך
מפניך. והוא, כי על ידי הגלות שכינתו יתברך
בישראל על ידי נסים ונפלאות שעושה
עמם - נזרו אחר כל פילוסופי האמות
מסברותם המזיפות, שאין השגחתו יתברך
בעולם השפל, ומם מכחישים מציאותו
לגמרי ח"ו. ועל ידי המפורסמות שבישראל,
תאלמנה שפתותיהם ולשונם לחכם דבקה.
לזה אמר: קומה ה' לעשות נסים ונפלאות,
ויפוצו אויביך הפשוטים, וינוסו משנאיך
מפניך, שכבראותם פניך הולכים בישראל
- ינוסו משנאיך, ששונאים השגחתך

וגוי שמו וגוי וברדת וגוי, יען כי האדם יקוץ באוכל מצד ארבעה דברים: או מצד חסרון יופיו, כי על כן יצבעו בני אדם המאכל במיני צבעונים, וכאומרו (משלי כג לא) "כי יתן בכום עינו" וגו', או מצד הצער והטורח שיצטרך עליו, עד שמרוב צערו יקוץ בו, או מצד חסרון טעמו [ואפילו] אם הוא זן ומפרנס, או מצד כי ימצא במקום מאוס - תיקן נפשו בו. ואם יכבסנו בנתר ובורית, מכל מקום יזכור מקור שממנו חוצבו.

לזה אמר כי המן אין בו אחד מכל אלה: **אם ליופיו** - והמן כזרע גד הוא, ועינו כעין הבודלח. **אם לטורח** - שמו העם ולקטו בלא חיפוש, רק בטיוול ארוכות וקצרות ילקטוהו, ואחר כך וטחנו בריחים או דכו במדוכה, שלא יצטרך ריחים דוקא, כי אז יהיה בו צער, רק אפילו דכו במדוכה - מיד ובשלו בפרור ועשו אותו עוגות. ואם תאמר כי עדין חסרים לפתן, כי אף פת מסולת נקיה יצטרך לפתן ללפת בו, אמר כי זה - לפתנו ממנו, והיה טעמו כטעם לשד השמן,

כפירוש רש"י: לחלוותי השמן, רוצה לומר בשר שמן. ואמנם מה שפירש במקום אחר (שמות טז לא) **כצפחית בדבש**, אפשר שהוא כאשר יבשלוהו - אז יהיה כצפחית בדבש, אכן אם יעשוהו עוגות - יהיה כמו שנאמר **כאן כטעם לשד השמן**. ורז"ל אמרו דרך אחרת, וגם היא 'כצפחית בדבש'. באופן כי נקל לקיטתו ונקל בישולו ונקל אכילתו. ואם על המקום שממנו חצב - וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו, שהיה כמונה בקופסא שהיה נגלד הטל על הארץ, ועליו היה המן ועל המן היה הטל:

ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב ואתה אמתת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים (יא כא). פסוק זה מרעיף העולם [שנראה ממנו ח"ו פגם באמונת מרע"ה, וכמו שהשיבו השי"ת: "היד ה' תקצר?"] וכבר פירש"י ז"ל בשם רז"ל מה שפירש"י⁵⁶¹. ואשר אחזה לקוצר דעת, כי משה רבינו ע"ה הבין ממנו יתברך באומרו (שם פס' יח) "ואל העם תאמר התקדשו למחר

561. וזה לשון רש"י ז"ל: הצאן ובקר ישחט - זה אחד מארבעה דברים שהיה רבי עקיבא דורש ואין רבי שמעון דורש כמותו. רבי עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי, ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים, הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם, הכל כמשמעו, מי יספיק להם, כענין שנאמר (ויקרא כה, כו) ומצא כדי גאולתו. ואיוו קשה, זו או שמעו נא המורים (במדבר כ ז), אלא לפי שלא אמר ברבים, חיסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו, וזו של מריבה היתה בגלוי, לפיכך לא חיסך לו הכתוב. רבי שמעון אומר הם ושלום לא עלתה על דעתו של אותו צדיק כד, מי שכתוב

בו (במדבר יב, ז) בכל ביתי נאמן הוא, יאמר אין המקום מספיק לנו? אלא כך אמר: שש מאות אלף רגלי וגו' ואתה אמרת בשר אתן לחדש ימים, ואחר כך תהרוג אותה גדולה כזו, הצאן ובקר ישחט להם כדי שיהרגו, ותהא אכילה זו מספקת עד עולם, וכי שבחך הוא זה, אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונתתך ראשך השיבו הקב"ה ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי, הטוב בעיניך שיד ה' תקצר בעיניהם, יאבדו הם ומאה כיוצא בהם ואל תהי ידי קצרה לפניהם אפילו שעה אחת.

